

EVRENSEL TEKÂMÜL
VE
TANRI ANLAYIŞI
-Pierre Teilhard de Chardin Özelinde-

Dr. Yasin BAYAR

Eskiyei Yayınları: 167

EVRENSEL TEKÂMÛL VE TANRI ANLAYIŞI
–Pierre Teilhard de Chardin Özelinde–

Dr. Yasin BAYAR

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŐTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŐTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Mayıs 2023

ISBN: 978-625-7673-79-2

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŐTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

EVRENSEL TEKÂMÛL
VE
TANRI ANLAYIŞI
-Pierre Teilhard de Chardin Özelinde-

Dr. Yasin BAYAR

Ankara 2023

Dr. Yasin BAYAR

1979 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. İlköğrenimini İstanbul-Eminönü, orta öğrenimini Edirne-Meriç ve lise öğrenimini Edirne-Uzunköprü'de tamamladıktan sonra 2002 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2005 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Prof. Dr. Necip Taylan danışmanlığında hazırladığı “Max Scheler'in Din Felsefesi” konulu tezi ile yüksek lisans öğrenimini, 2021 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Rahim Acar danışmanlığında hazırladığı “Pierre Teilhard de Chardin'in Evrensel Tekâmül ve Tanrı Anlayışı” konulu tezi ile doktora öğrenimini tamamladı. Çeşitli bilimsel dergilerde makaleleri yayımlanan Yasin Bayar halen Milli Eğitim Bakanlığında öğretmen olarak görevini sürdürmektedir.

ÖN SÖZ

Pierre Teilhard de Chardin, teist evrim düşüncesinin çağdaş zamanlardaki en önemli temsilcisidir. 19. ve 20. yüzyıllarda kilise mensupları, kendi misyonlarını gerçekleştirme yolunda pozitif bilimin çeşitli dallarında araştırmalar yapmışlardır. 20. yüzyılda yaşamış bir Cizvit rahibi olarak Uzak Doğu'da paleontoloji alanında çalışmalar yapmış ve antropolojiden hareketle bir kozmoloji ve din felsefesi geliştirmeye çalışmış olan Pierre Teilhard de Chardin, insanın kâinattaki özel konumu, Noosfer (Düşünce küresi) teorisi, orthogenesis, omega olarak Tanrı, evrensel tekâmül vb. düşünceler serdederek oldukça önemli fikirler ortaya koymuştur. Kimi yorumculara göre, Einstein'ın izafiyet teorisi ile fizikte gerçekleştirdiği devrimin bir benzerini biyoloji alanında gerçekleştirmiştir. Bu çalışma, din felsefesi alanında Türkiye'de Teilhard de Chardin üzerine yapılmış ilk çalışmadır. Teist evrim düşüncesi, din felsefesi açısından değişik açılardan ele alınmış ancak Teilhard'ın din felsefesi, insan felsefesi ve evrim düşüncesi üzerine hiçbir müstakil çalışma yapılmamıştır. Batı'da Teilhardyenizm adıyla bir akım ortaya çıkmış, adına vakıf ve dernekler kurulmuş, bültenler çıkarılmış, sempozyumlar düzenlenmiş ve anma günleri gerçekleştirilmiş olmasına rağmen Teilhard, ülkemizde yeterince tanınmamaktadır. Din felsefesi açısından bu çalışmanın, ilk olması sebebiyle teist evrim konusunda yeni ufuklar açacağını ümit ve temenni ediyoruz. Bu çalışmanın başlangıcından itibaren her aşamasında yol gösteren ve fikirleriyle değerli katkılarda bulunan Prof. Dr. Rahim Acar başta olmak üzere Prof. Dr. İlhan Kutluer'e ve Prof. Dr. Hatice Arpaguş'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmanın hazırlık aşamalarında elinden gelen yardımı esirgemeyen sevgili ağabeyim Dr. Fatih Bayar'a da minnettarlığımı bildiririm.

Dr. Yasin BAYAR

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	5
KISALTMALAR	9
GİRİŞ	11
1. Kavramsal Çerçeve	11
2. Konunun Önemi ve Gayesi	17
3. Çalışmanın Konusu Kapsamı ve Sınırları	18
4. Çalışmanın Meselesi /Ele Aldığı Sorun	20
5. Konunun ve Meselenin Ele Alınışı	21
6. Araştırmamanın Kaynakları	23
1. PIERRE TEÏLHARD DE CHARDİN KİMDİR?	25
1.1. Teilhard'ın Hayatı ve Eserleri	25
1.2. Teilhard'ın Esinlendiği Kaynaklar ve Etkileri	36
1.2.1. Teilhard'ın Esinlendiği Kaynaklar	36
1.2.2. Teilhard'ın Etkileri	41
1.3. Teilhard'ın Metodolojisi	50
2. TEÏLHARD'IN EVRENSEL TEKÂMÛL ANLAYIŞI	61
2.1. Evrensel Tekâmül Teorisinin Kurucu Unsurları	66
2.2. Evrensel Tekâmülün İşleyişi ve Aşamaları	103
2.2.1. Geosfer (Maddenin Ortaya Çıkışı)	104
2.2.2. Biogenesis (Canlılığın Ortaya Çıkışı) ve İnsanlaşma Süreci	105
2.2.3. Noogenesis (Düşüncü'nin Ortaya Çıkışı)	110
2.2.4. Kristogenesis (Omega'nın Ortaya Çıkışı)	122
3. TEÏLHARD'IN TANRI ANLAYIŞI	135
3.1. Teilhard'ın Tanrı Tasavvuru	135
3.1.1. Kişi-Tanrı Meselesi	143
3.1.2. Panteizm Meselesi	146
3.1.3. Tanrı'nın Kanıtlanması Meselesi	154

3.1.4. Tanrı'nın Doğası -----	157
3.1.5. Tanrı ve Evrimsel Yaratma-----	162
3.2. Evrensel Tekâmül Teorisi ve Süreç Felsefesi -----	171
3.2.1. Kozmolojik Mukayese -----	172
3.2.1.1. Tekâmül ve Süreç Kavramları Bağlamında Mukayese-----	176
3.2.1.2. İçsellik ve Değişmezlik Kavramları Bağlamında Mukayese-----	180
3.2.1.3. Kozmik Düzen Fikri Bağlamında Mukayese-----	182
3.2.1.4. Yaşam Felsefesi Bağlamında Mukayese -----	188
3.2.2. Teolojik Mukayese -----	198
3.2.2.1. Whitehead Teizmine Genel Bir Bakış-----	198
3.2.2.2. Whitehead ve Teilhard Teizmi Arasındaki Farklılıklar-----	214
3.3. Genel Değerlendirme -----	228
4. SONUÇ-----	233
SÖZLÜK-----	249
KAYNAKÇA -----	253